

Pædagogiai program-értekezések.

(Első közlemény.)

A szerkesztő úr szives felszólítására a mult évek szokásait követve, az alábbiakban ismertetni fogom az 1906/7. évi iskolai értesítőkben megjelent pædagogiai értekezéseket.

Ez a munka a vele foglalkozóra nézve kétségkívül nagy haszonnal és tanulsággal jár, mert képet nyújt azokról a pædagogiai nézetekről, melyek ma a tanárvilágot legjobban foglalkoztatják. Ezért vállalkoztam örömmel és készséggel e feladatra.

Mielőtt azonban rátérnék az értekezések egyenkénti ismertetésére, legyen szabad néhány általános megjegyzést előre küldenem.

Azt a kérdést, helyes-e részint tudományos, részint népszerű pædagogiai értekezéseknek közlése az értesítőkben, már eldöntötték. Mi is azt tartjuk, hogy ez nemcsak helyénvaló, hanem egyenesen kívánatos. Az értesítők ugyanis igen alkalmasak arra, hogy a tanárok, mint akik tervszerűen és tudatosan foglalkoznak neveléssel, észleleteikről, tapasztalataikról, véleményükről tudományosabb cikkekből szaktársaiknak, népszerűebbekben a szülőknek is számot adjanak. A tanárvilág a leg-hivatottabb arra, hogy azokat az utakat és irányokat megjelölje, melyeken a magyar intelligens ifjúság nevelésének haladnia kell. Fel kell emelnie szavát, ha nyugodt, céltudatos munkáját zavarják, másrészt a kor követelményeivel, a magyar társadalom szellemi kimívelésére szükséges eszközökkel is számolva, az újításoknak, a középiskola életére, ha igazán szükség van rájuk, befolyást kell engednie.

Középiskoláinkat az újabb időkben a legkülönbözőbb oldalról hatalmas támadások érték, sőt érik nap nap után. Ezek elől egyszerűen meghátrálni nem lehet, de nem is szabad. Ha vannak hibák, orvoslásukról gondoskodni kell. Ezeknek megbirálása és eldöntése elsősorban is a tanár munkája, mert neki kell legjobban ismernie a bajokat s így természetesen a gyógyítószereket is.

Csak hogy, ha iskolai és pædagogiai kérdésekben a tanárok azzal az igénnyel lépnek fel, hogy tekintélyeknek tartassanak s véleményük szakszerűnek és illetékesnek tekintessék, elkerülhetetlen, hogy pædagiával tudományos alapon foglalkozzanak.

Sajnos, azonban e téren még igen is sok a kívánni való. Pædagogiai irodalmunk ma is még szűk keretek között mozog. Kevesen foglalkoznak pædagiával, főképp elméleti pædagiával. Pedig erre a tanárnak a gyakorlatban is nagy szüksége van. Ez az a tudomány, mely egyrészt megkülönbözteti a laikustól, a nevelő eljárás megítélésében fölébe emeli a laikusnak, másrészt ez a tudomány van hivatva

a különböző szaktudású tanárok közt egységes felfogást megállapítani és előmozdítani az egységes tanügyi közvélemény kialakulását.

Mindennek a sok és fontos követelésnek csak úgy tudunk megfelelni, ha a neveléstudomány haladását, újabb eredményeit megbeszéljük, vita tárgyává tesszük; azaz ha pädagogiával foglalkozunk.

Csak ez az egy módja van annak, hogy a középiskola ellen jövő támadásoknak élet tudjuk venni, vagy ha azokban igazság van, csak pädagogiai ismeretek alapján intézhetjük el őket megelégedésre. Ha mi, tanárok szaktudásunk mellett a pädagogia haladásával is lépést tartunk, képesek leszünk a társadalmunkat mozgató irányeszmékre is döntő befolyást gyakorolni.

Az 1906/7. évi értesítők értekezései között több is van, melyben a mondottak utáni törekvés mutatkozik. Ez megnyugvással tölthet el. Színvonal dolgában az előző évekkal szemben határozott javulás mutatkozik. Vannak köztük olyanok, melyek alapos tudást árulnak el, s ami a fő, nagy szeretetet a pädagogiai tudomány iránt.

Az értekezések nagy része az idén, mi igen örvendetes jelenség, methodikai kérdésekkel foglalkozik. Ez meg azért fontos, mert e kérdések közoktatásunk egész szellemével összefüggnek.

Tárgyuk szerint a következő csoportokra osztottam az értekezéseket. I. Általános pädagogia II. Család és iskola. III. Methodikai kérdések. IV. Testi nevelés. V. Művészi nevelés. VI. Neveléstörténet.

A testi nevelés csoportjába vettem azokat az értekezéseket is, melyek az alkoholismussal s más egészségügyi kérdésekkel foglalkoznak. (Nyitrai r. k. főgimnázium, ungvári kir. kath. főgimnázium és nagybecskereki kegyes tanítórend vezetése alatt álló községi főgimnázium.

A «Fák napja» (Arbor day) című értekezést (Pápai kath. gimnázium értesítőjében) az általános pädagogia csoportjába tettem.

I. Általános pädagogia.

1. *Mutschenbacher Gyula*: Locke: Az értelem vezetése. (Gyulai r. kath. főgimnázium.)

Locke műveivel foglalkozni, mindenkor érdemes dolog. Akárhányszor olvassuk, gondolatokat keltenek, tudásunkat gyarapítják, és gyönyörűségünkre szolgálnak. Nagy dicséretet érdemel szerző helyes tárgyválasztása, aztán a szorgalom, mellyel értekezését megírta. Mint maga mondja, figyelmét e tárgyra kiváló tudásunk Fináczy Ernő dr. hívta fel «A nevelés története a XVII. században» címmel tartott egyetemi előadásában. Miután rámutat a forrásokra, (többnyire angol források) áttér Locke életének ismertetésére. Ez az ismertetés rövid és mégis elmond mindent, mit Locke életéről a pæ-

dagogusnak és filozófusnak tudnia kell. Csak ezután ismerteti «Az értelem vezetése» című munka keletkezésének történetét. Maga az értekezés azonban főleg azért értékes, mert bőven ismerteti, legnagyobbbrészt teljesen lefordítja az angol eredetűt, mely az értelem helyes fejlesztéséről és kiműveléséről szól. Fordítása világos, magyaros s bizonyágát adja a szerző alapos nyelvi tudásának.

Bár sokan követnék *Mutschenbacher* példáját, hogy ne harmad (német) kézből ismernők meg az angol gondolkodókat és pædagogusokat, hanem közvetlen kapcsolat megteremtése útján. Szerzőnek ezt a munkáját, mely valóságos kis könyv, ajánlom a pædagiával foglalkozó tanárvilág figyelmébe.

2. *Major Károly dr.*: Panaszok a mai középiskola ellen. (Befejező közlemény. Gyöngyösi kir. áll. főgimnázium.)

Szerző helyesen járt el, mikor a mai középiskola ellen felmerült panaszokat vizsgálja, még pedig erősen kritikai szemmel. Igen fontos, hogy a reformterveket, melyek a mai középiskola egész rendszere ellen irányulnak alaposan szemügyre vegyük s megbiráljuk. Ezt teszi a gimnázium, illetve klasszikus oktatás ellen szóló támadásokkal Major. Ezeket sorra veszi s meg is felel rájuk. A túlterhelés kérdéséből indul ki, de elhallgatja, hogy ennek az oka a természettudományok felvirágzása s hogy a gimnázium a modern kor törekvéseinek és áramlatainak kénytelen volt engedni. Szerinte a mai gimnázium teljesen megfelel a követelményeknek. Ezt a véleményt nem oszthatom; külföldön is sok pædagógus mint Paulsen, Lehmann, Theobald Ziegler, kik jól ismerik a klasszikus nyelvek és irodalmak képző erejét és művelő hatását, valamint multban teljesített szolgálatait, azt állítják, hogy a fejlődés a klasszikus irány megszorítása felé halad a modern nyelvek és főleg az anyanyelv javára. A szerzőnek nagy olvasottságáról s az összes kérdések ismeretéről fényes bizonyítékot nyújt ez a munka.

3. *Dr. Körösy György és dr. Lukinich Imre*: A középfoku oktatás múltja és jelene Deésen. (Deési m. kir. áll. főgimn.)

Alkalmat az értekezés megírására a m. kir. áll. főgimnázium 10 éves fennállása adott.

Nemcsak a mai gimnázium megalakulásának ismertetését tűzték ki feladatul a szerzők, hanem áttekintést nyújtanak Deés városa középfokú oktatásának múltjáról is. Ez a mult érdekes és tanulságos, egy darab művelődéstörténet az erdélyi szász községek életéről. Hasznos és derék munka; adatai a magyar tanítás történetének kiegészítésére igen alkalmasak.

4. *Birkás Géza dr.*: A francia középiskolák. (Bpest, VIII. ker. közs. főrealiskola.)

5. *Gagyhy Dénes*: Francia tanügyi kérdések. (Pozsonyi m. kir. áll. főreáliskola.)

Mindkettlen azokról a tapasztalataikról számolnak be, melyeket párizsi tartózkodásuk és tanulmányaik alkalmával a francia középiskolákról szereztek. Birkás értekezése rövidebb, inkább csak az iskolák szervezetét tárgyalja. Gagyhhy Dénes azonban kritikailag tárja elének az új egységes francia iskola falai között folyó életet. Nemcsak a francia középiskolák életének adja teljes világos képét, hanem annak is, hogy miként illeszkednek bele a középiskolák a népművelési intézmények sorába. Kiterjeszkedik az ú. n. szabad tanításra is, és itt igen okos tanácsokat ad a mi viszonyainkat illetőleg. Általában főtőrekvése az volt, hogy azokat az előnyöket és figyelemre méltó jelenségeket megjegyezze, melyeket itthon hasznosan alkalmazhatunk.

Mindkettőnek munkája érdemes és komoly tanulmány. Igen fontos az eredmény, melyre jutnak, hogy a francia egységes négyféle elágazású iskola tulajdonképpen az egységet veszélyezteti. Ne törekedjünk tehát mi ilyen egységes középiskola után!

6. *Dr. Tedeschi Borbála*: Figyelem és elfáradás. (Szegedi m. kir. áll. felsőbb leányiskola.)

Igen fontos és érdekes tárgy. Az értekezés első részében a figyelem meghatározásából kiindulva felsorolja a figyelem működésének, ébrentartásának legtermészetesebb motívumait. A második részben a fáradtságot kísérő jelenségeket, okait és ezek meggátlásának módjait ismerteti. Ügyesen és jól foglalja össze mondanivalóját. A figyelem meghatározására általában e tárgyra vonatkozólag a szerző figyelmébe ajánlom a következő legújabbban megjelent munkát: «Die Lehre von der Aufmerksamkeit» von Dr. E. Dürr. Professor a. d. Universität Bern. Quelle & Meyer Leipzig. 1907. Ára 3 M. 80 Pf. 192 old.

7. *Dobrossy Lajos*: A természettudományok értéke. (Lőcsei m. kir. áll. főreáliskola.)

Találón és jól fejtegeti a természettudományok fontosságát a modern életben. Szerző szerint a jövő műveltségének alapja a természettudomány s ezért az iskolákban nagyobb tért kell nekik nyitnunk. Rámutat arra is, hogy a magyar társadalom nem értékeli eléggé a természettudományokat, pedig ettől függ nagyrészt a nemzet jövő boldogulása. Jó lett volna már most tanácsokat is adnia, hogy miként lehetne ezen segíteni? Felemlíthette volna azt is, hogy a kevés érdeklődésnek oka sokszor a természetrajz régi, helytelen és eredménytelen tanítási módszerében kereshető.

8. *Szilágyi Géza*: Berzsenyi Dániel költészetének pädagogiai jelentősége. (Hódmező-Vásárhelyi ev. ref. főgimnázium.)

A szerzőnek ez értekezése tanári székfoglaló volt. Mindenesetre

igen hálás dolog egy nagy magyar költőnek, írónak alkotásaival pædagogiai szempontból foglalkozni. Szerző azonban nem mutatja ki eléggé, miben rejlik Berzsenyi költészetének nevelő hatása. E helyett sokszor reflexiókba bocsátkozva a Berzsenyi költészetében megnyilatkozó eszmékről szól.

9. *Bodor Aladár* : A szocializmus nevelési irányeszméi. (Losonczy magy. kir. állami főgimnázium.)

Meglehetősen nehezen megírt s ezért alig élvezhető munka. A társadalmi rend fejlődését ismerteti. Az irányeszméket azonban sajnos, nem tudtam sehol megtalálni. Kár ilyen napjainkban égető kérdést annyira elvontan, annyira tudományosnak látszó módon tárgyalni; ezzel nem jutunk célhoz.

10. *Dr. Wasylkiewicz Viktor* : Bérmafiamnak. (Pædagogiai levél-sorozat.) (Erdélyi róm. kath. status brassói főgimnáziuma.)

Hét levélből áll a sorozat. Az I. Bevezetésül. II. Vallásosság és munkásság. III. Hazaszeretet. IV. A lelki tisztaságról. V. Olvasmányok. VI. A szórakozásról. VII. Befejezésül címet viseli. Nagy szeretettel s igen szépen vannak megírva. Különösen az ötödik, az olvasmányokról szóló mutatja a szerzőnek alapos ismeretét a nevelés körül. Valamennyit erős, mély vallásos hit és meggyőződés hatja át.

11. *Vozáry Miksa* : A felsőbb leányiskola és a középiskolai reformok. (Mezőtúri m. kir. áll. felsőbb leányiskola.)

A középoktatásról, annak általános rendezéséről szól. Ismerteti a középiskolák mai szervezetét a nyugoti államokban, aztán áttér a hazai viszonyokra. Összehasonlítja a gimnázium és főreáliskola rendjét. Mindenfelé új reformok vannak készülöben; szerző fél, hogy a mai felsőbb leányiskola, amely szép modern intézmény, nem a mai alapon fog fejleszteni, hanem új leányiskolai típusok keletkeznek. A bevezetésben a polgári iskolát is középiskolának minősíti. Ezt ne tegyük, mert a fogalmak összecserélésére vezet s soha nem tudjuk akkor meghatározni és megvonni az egyes iskolák határvonalait.

Dr. Ozorai Frigyes.

*

F. Klein und R. Schimmack : **Der mathematische Unterricht an den höheren Schulen.** Teil I.: Von der Organisation des mathematischen Unterrichts. Leipzig (Teubner) 1907, 8° IX. + 236. M. 5.

A matematikai oktatás reformálását illető törekvések egyik leglelkesebb és legtudósabb hirdetője és a németországi mozgalom vezetője *F. Klein*, göttingeni professzor 1904/5. tanév téli semesterében tartott előadásait a címben jelzett kötetben egyesítve találjuk.